

На основу члана 54. Закона о сточарству ("Службени гласник Републике Српске", бр. 34/06 и 100/11) и члана 82. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 118/08, 11/09, 74/10, 86/10, 24/12 и 121/12), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде доноси

ПРАВИЛНИК

О КВАЛИТЕТУ СВЈЕЖЕГ СИРОВОГ МЛИЈЕКА

(Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 60 од 18. јула 2013)

I - ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим правилником прописују се захтјеви које у погледу квалитета мора задовољавати свјеже сирово млијеко (у даљем тексту: сирово млијеко) при откупу, начин испитивања квалитета тог млијека, услови које морају испуњавати лабораторије за испитивање квалитета сировог млијека и начин утврђивања основне цијене.

Члан 2.

(1) Откупљивати се може млијеко коме се утврђује квалитет и које је добијено од здравих музних грла.

(2) Квалитет сировог млијека утврђује лабораторија овлашћена (у даљем тексту: овлашћена лабораторија) од Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство) на прописаном броју узорака, у складу са одредбама овог правилника.

II - ОСНОВНИ ЗАХТЈЕВИ КВАЛИТЕТА МЛИЈЕКА

Члан 3.

(1) Сирово млијеко је природни секрет млијечне жлијезде, добијено редовном и непрекидном мужом једне или више здравих и правилно храњених крава, оваца или коза, коме није ништа додато или одузето и није загријавано на температури преко 40 °С.

(2) Сирово млијеко мора да потиче од музних животиња које до порода имају најмање 30 дана или је од порода прошло више од осам дана.

(3) Сирово млијеко, зависно од врсте музних животиња од којих је добијено, разврстава се као кравље, овчије и козје млијеко.

Члан 4.

(1) Сирово млијеко мора имати својствен изглед, боју, мирис и укус.

(2) Сирово млијеко мора најкасније два сата након муже бити охлађено на температури до највише 6 °С и у моменту откупа да му температура није виша од 4 °С.

Члан 5.

Кравље млијеко мора задовољавати сљедеће услове квалитета:

- а) да садржи најмање 3,20% млијечне масти,
- б) да садржи најмање 3% протеина,
- в) да садржи најмање 8,50% суве материје без масти,
- г) да му је специфична тежина од 1,028 до 1,034 г/цм на температури од 20 °С,
- д) да му је степен киселости од 5,6 до 6,4 0SH, а рН вриједност од 6,55 до 6,75,
- ђ) да му тачка мржњења није виша од 0,517 °С и
- е) да му је резултат алкохолне пробе са 72% етилним алкохолом негативан.

Члан 6.

Овчије млијеко мора задовољавати сљедеће услове квалитета:

- а) да садржи најмање 4% млијечне масти,

- б) да садржи најмање 3,80% протеина,
- в) да садржи најмање 9,50% суве материје без масти,
- г) да му је специфична тежина од 1,034 до 1,042 г/цм на температури од 20 °С,
- д) да му је степен киселости од 8 до 12 OSH, а рН вриједност од 6,5 до 6,8 и
- ђ) да му тачка мржњења није виша од -0,56 °С.

Члан 7.

Козје млијеко мора да задовољи сљедеће услове квалитета:

- а) да садржи најмање 2,80% млијечне масти,
- б) да садржи најмање 2,50% протеина,
- в) да садржи најмање 7,50% суве материје без масти,
- г) да му је густоћа од 1,024 до 1,040 г/цм на температури од 20 °С,
- д) да му је степен киселости од 6,5 до 8 OSH, а рН вриједност од 6,4 до 6,7 и
- ђ) да му тачка мржњења није виша од -0,54 °С.

Члан 8.

(1) Сирово млијеко не смије да садржи резидуе изнад максимално дозвољених које имају фармаколошко или хормонално дјеловање, те антибиотике, пестициде, детерџенте и друге штетне материје које мијењају органолептичка својства млијека.

(2) Сирово млијеко не смије да садржи механичке нечистоће.

(3) Сирово млијеко не смије да садржи додате количине воде.

Члан 9.

Сматра се да је сирово млијеко које ће се при даљој преради термички обрађивати стандардног квалитета у погледу микроорганизама и соматских ћелија ако задовољава сљедеће критеријуме:

- а) кравље млијеко (геометријски просјек):
 - 1) број микроорганизама до 100.000/мл на 30 °С и
 - 2) број соматских ћелија до 400.000/мл;
- б) овчије и козје млијеко (геометријски просјек):
 - 1) број микроорганизама до 1.000.000/мл на 30 °С.

Ш - УЗИМАЊЕ УЗОРАКА ЗА УТВРЂИВАЊЕ КВАЛИТЕТА СИРОВОГ МЛИЈЕКА

Члан 10.

(1) Узимање узорака за испитивање квалитета сировог млијека (у даљем тексту: узимање узорака) обавља за то оспособљено и овлашћено лице (у даљем тексту: овлашћени узимач).

(2) Оспособљавање лица из става 1. овог члана спроводи овлашћена лабораторија.

(3) Овлашћена лабораторија лицу из става 1. овог члана додјељује код, уписује га у Регистар оспособљених и овлашћених узимача узорака млијека и издаје сертификат.

(4) Узимање узорака за испитивање присуства резидуа, осим оспособљеног лица из става 1. овог члана, може обављати и овлашћено лице откупљивача.

Члан 11.

Узимање узорака и поступак са њима мора бити у складу са стандардом BAS EK ISO 707:2010 Млијеко и млијечни производи - Упутство за узорковање.

Члан 12.

(1) Узимање узорака сировог млијека обавља се сваки мјесец на откупним мјестима, најмање два пута од сваког произвођача појединачно, методом случајног избора, и то:

- а) два за утврђивање садржаја млијечне масти,
- б) два за утврђивање садржаја протеина,
- в) два за утврђивање укупног броја микроорганизама,
- г) један за утврђивање броја соматских ћелија,
- д) два за утврђивање тачке мржњења и

ђ) један за утврђивање појаве резидуа.

(2) Мљекара, односно организатор откупа сировог млијека (у даљем тексту: откупљивач) може, приликом откупа, испитивати појаву резидуа на мјестима откупа и код произвођача.

(3) Ако се испитивањем утврди појава резидуа у сировом млијеку прије испоруке у мљекару, откупљивач сировог млијека узмеће узорак из свих расхладних уређаја на откупним мјестима и фармама гдје је сирово млијеко сабирано, те након тога, код свих произвођача који су испоручили сирово млијеко у расхладне уређаје у којима је утврђена позитивна реакција на резидуе.

Члан 13.

(1) Систем адекватног узимања узорака и даљи поступак са њима послови су овлашћене лабораторије, откупљивача и Министарства.

(2) Послови овлашћене лабораторије из става 1. овог члана су:

а) припрема бочице за узорковање са конзервансом, сталцима и бар-код наљепницама и транспорт тога од лабораторије до откупљивача,

б) транспорт узорака од откупљивача до лабораторије и

в) анализа узорака сировог млијека и достава резултата анализе Министарству, откупљивачу и произвођачима.

(3) Бар-код наљепнице овлашћена лабораторија доставља произвођачима млијека за шест мјесеци унапријед.

(4) Послови откупљивача из става 1. овог члана су:

а) обезбиједити сваком овлашћеном узимачу узорака приступ до мјеста узимања узорака свјежег млијека и несметано узимање узорка,

б) транспорт узорака у адекватном расхладном режиму од мјеста узимања узорака до мљекаре, односно сједишта организатора откупа и

в) адекватно чување узорака до момента преузимања од стране овлашћене лабораторије.

(5) Послови Министарства из става 1. овог члана су:

а) ангажовање контролних асистената за надзор, узорковање и контролу система узорковања млијека, а које ће за ове послове оспособити овлашћена лабораторија,

б) ангажовање ветеринарске, пољопривредне и тржишне инспекције у контроли укупног система контроле квалитета свјежег сировог млијека у складу са овим правилником.

(6) Стручну координацију послова из става 1. овог члана вршиће представници овлашћене лабораторије и Министарства.

(7) Узимање узорака врши лице које је обучено за узимање узорака и које има сертификат издат од овлашћене лабораторије.

(8) Приликом предаје узорака овлашћеној лабораторији, откупљивач и овлашћена лабораторија евидентирају укупан број узетих узорака и тачан датум и вријеме предаје узорака.

IV - ОТКУП МЛИЈЕКА, ОТКУПНА МЈЕСТА И ПРЕВОЗ МЛИЈЕКА

Члан 14.

(1) Откуп млијека врши се на откупним и сабирним мјестима која задовољавају хигијенске услове за потребе сабирања и откупа млијека, односно имају обезбијеђен прикључак струје и микробиолошки исправне воде, те да су материјали коришћени у изграђеној сабирној станици од непорозног материјала, као и да се откупно и сабирно мјесто може физички обезбиједити у одсуству одговорног лица.

(2) Откупна и сабирна мјеста запреминског капацитета преко 2.000 литара сировог млијека морају имати обезбијеђен алтернативни извор напајања електричном енергијом (агрегат).

(3) Откупљивачи млијека дужни су да изврше идентификацију откупних и сабирних мјеста и утврде, на основу запреминског капацитета лактофриза, називе добављача који испоручују млијеко на сабирну станицу.

(4) На откупном и сабирном мјесту води се евиденција, на дневном нивоу, о броју и називу добављача, количини окупљеног млијека, броју музних грла од којих се узима млијеко, млијечним картонима, тачном времену узимања узорака и имену и презимену овлашћеног узимача за потребе анализа.

(5) За објекте и опрему на откупним и сабирним мјестима одговара лице одговорно откупљивачу.

(6) Откупна мјеста морају бити означена шифром откупног мјеста и називом откупљивача.

(7) На откупним и сабирним мјестима морају јасно бити истакнути спискови произвођача млијека са наведеним бројем музних грла и количинама произведеног сировог млијека.

(8) На фармама музних грла на којима постоји лактофриз није дозвољено сакупљање млијека које води поријекло са других фарми.

(9) Са једне откупне и сабирне станице, а из једног лактофриза, млијеко се предаје искључиво једном прерађивачу млијека, осим ако производњу и продају сировог млијека врши произвођач регистрован као привредно друштво или предузетник.

Члан 15.

(1) Превоз млијека врши се искључиво у транспортној цистерни направљеној од нерђајућег челика или алу-легура, у којој се не мијења својство млијека и која се може чистити, прати и дезинфиковати.

(2) Превоз млијека обавља се у транспортној цистерни у којој се температура млијека неће промијенити за више од 2 °C у току транспорта.

(3) Транспортна цистерна мора бити опремљена потребним уређајима за претакање млијека (цријева, пумпе и слично) и расхладном комором за транспорт узорака од мјеста узорковања до лабораторије или мљекаре.

Члан 16.

(1) На захтјев откупљивача сагласност на откупне линије, објекте и опрему из чл. 14. и 15. овог правилника даје Мшшстарство, на период до двије године.

(2) Захтјев за сагласност на откупне линије, објекте и опрему садржи: назив откупљивача, адресу откупљивача, дневни капацитет откупа, име одговорне особе на откупном и сабирном мјесту, редослијед откупних и сабирних станица са временом преузимања сировог млијека.

(3) Откупљивач сировог млијека, који је уједно и прерађивач млијека, уз захтјев из става 2. овог члана доставља и:

а) копију рјешења о упису у регистар привредних друштава (ако је откупљивач привредно друштво) или рјешење о занатско-предузетничкој дјелатности (ако је откупљивач предузетник),

б) списак опреме на појединачним откупним и сабирним мјестима са капацитетима лактофриза по линијама откупа и

в) уговор са одговорним лицем власником објекта у коме се налази откупно или сабирно мјесто, а уколико је власник објекта откупљивач, онда и изјаву о власничком статусу.

(4) Откупљивач привредно друштво или предузетник доставља и доказе о запослењу дипломираног инжењера пољопривреде - смјер сточарски, дипломираног инжењера прехранбене технологије или дипломираног ветеринара.

(5) Ако је откупљивач привредно друштво или предузетник које врши откуп и сабирање млијека за даљу продају прерађивачу млијека, поред документације из ст. 2, 3. и 4. овог члана, уз захтјев подноси и уговор са прерађивачем млијека (мљекара).

(6) Све промјене на откупном и сабирном мјесту у погледу објеката, опреме и одговорног лица откупљивач је дужан пријавити Министарству у року 15 дана.

V - ИСПИТИВАЊЕ КВАЛИТЕТА СИРОВОГ МЛИЈЕКА

Члан 17.

(1) Цијена анализе сировог млијека по узорку је 9,36 KM са ПДВ-ом, а узорке плаћају произвођач млијека и откупљивач, уколико другачије не уговоре.

(2) Уколико је узорак неадекватан усљед неправилног узимања узорка, произвођач млијека није обавезан плаћати понављање анализе, него плаћа откупљивач чији је био узимач узорака, осим ако је узорковање и анализа извршена на основу захтјева произвођача млијека.

(3) Трошкове анализа збирног узорка (млијеко од више произвођача у једном лактофризу) сноси откупљивач.

(4) Уколико се анализом збирног узорка са откупног или сабирног мјеста утврди да је

млијеко лошијег квалитета од оног квалитета утврђеног код појединачних произвођача, обуставља се откуп млијека са откупног или сабирног мјеста док се не добију приближни резултати појединачних и збирног узорка.

Члан 18.

- (1) Испитивање квалитета сировог млијека (у даљем тексту: испитивање) обавља се референтним, стандардним и рутинским методама.
- (2) Референтна метода испитивања користи се у референтној лабораторији за провјеру резултата испитивања која је обављена стандардним или рутинским методама.
- (3) Стандардна метода испитивања користи одобрене мјерне уређаје за испитивање.
- (4) Рутинска метода испитивања користи се у случајевима када се не може организовати испитивање стандардном методом.

Члан 19.

- (1) Испитивање обавља лабораторија мјерним уређајима који су овјерени или калибрисани и имају слједивост, односно за које је спроведена валидација и акредитација.
- (2) Тачност обављених испитивања из става 1. овог члана провјерава се референтним методама у референтној лабораторији.

Члан 20.

- (1) Појединачни и просјечни резултати испитивања, садржај млијечне масти и протеина утврђују се процентуалним вриједностима од два децимална мјеста.
- (2) Из појединачних резултата добијених анализом израчунава се за сваки мјесец, користећи аритметичку средину, просјечан садржај млијечне масти и протеина у сировом млијеку.
- (3) Из појединачних резултата добијених током испитивања посљедња два мјесеца израчунава се, користећи геометријску средину, просјечан број микроорганизама.
- (4) Из појединачних резултата добијених испитивањем током задња три мјесеца израчунава се, користећи геометријску средину, просјечан број соматских ћелија.
- (5) Тачка мржњења одређује се вриједношћу која се изражава у степенима Целзијуса (°C).

Члан 21.

Лабораторија СМС поруком доставља произвођачу млијека појединачане резултате испитивања одмах након анализе млијека, а произвођачу и мљекари, односно организатору откупа млијека збирне резултате са класама најкасније до 1. у мјесецу за претходни мјесец, уз омогућавање сталног увида у базу података произвођачима млијека.

Члан 22.

- (1) Ако се испитивање због оправданих разлога (елементарне непогоде) не може обавити на броју узорака из члана [12.](#) овог правилника, просјечна вриједност израчунаће се користећи расположиве податке два претходна испитивања.
- (2) Произвођачи који имају оправдане прекиде у испоруци млијека (засушење), имају право на повлачење просјечних вриједности из претходног периода.
- (3) Произвођач обавјештава овлашћену лабораторију о прекиду испоруке млијека.

Члан 23.

- (1) Ако се испитивањем броја микроорганизама и соматских ћелија утврде просјечне вриједности више од оних прописаних чланом 9. овог правилника, лабораторија извјештава о томе произвођача, откупљивача и надлежног ветеринарског инспектора.
- (2) Лабораторија обавјештава ветеринарску инспекцију уколико утврди појаву резидуа изнад дозвољеног нивоа у сировом млијеку.
- (3) Сирово млијеко код којег се утврди појава резидуа у концентрацији већој од дозвољеног нивоа, додата вода и механичке нечистоће - не откупљује се.
- (4) Произвођачу ће бити дозвољена поновна испорука сировог млијека када потврдом, издатом од надлежне ветеринарске инспекције, а на основу лабораторијског налаза, докаже да сирово млијеко више не садржи резидуе.

(5) Произвођач свјежег млијека код кога овлашћена лабораторија утврди да квалитет свјежег млијека може угрозити здравље потрошача и музног грла од којег се млијеко узима искључује се из откупа док надлежна ветеринарска установа (која је добила епизоотиолошко подручје на коме се фарма налази) не изда увјерење да се откуп може наставити.

Члан 24.

(1) Ако се испитивањем утврди да је сировом млијеку додата вода, откупљивач може обуставити откуп таквог млијека и надлежној инспекцији пријавити случај.

(2) Произвођач може наставити да испоручује сирово млијеко из става 1. овог члана након 15 дана од дана обуставе.

Члан 25.

(1) Лабораторија је дужна да води евиденцију о датуму узимања узорака, конзервисања, методама и датуму испитивања и добијеним резултатима.

(2) Евиденција из става 1. овог члана чува се двије године, те се на захтјев надлежног органа мора ставити на увид.

VI - РАЗВРСТАВАЊЕ СИРОВОГ МЛИЈЕКА

Члан 26.

(1) Званични резултати лабораторијског испитивања квалитета свјежег сировог млијека услов су за откуп млијека и употребу за јавну потрошњу, као и за остваривање права на новчане подстицаје за производњу млијека.

(2) Појединачне узорке млијека од произвођача са откупних и сабирних мјеста узимају овлашћени узимачи узорака.

(3) Уколико се на откупном или сабирном мјесту у један лактофриз сакупља млијеко од више добављача, обавезно је узимање збирног узорка.

(4) Бочица са узорком мора бити са бар-кодом произвођача, а на поклопцу бочице мора бити код узимача узорка.

(5) Контролни асистенти, поред комерцијалних узорака, узимају и контролне узорке код произвођача, на откупним и сабирним мјестима, у складу са захтјевима лабораторије и уз одобрење Министарства.

VII - УСЛОВИ КОЈЕ ТРЕБА ДА ИСПУНИ ЛАБОРАТОРИЈА

Члан 27.

Овлашћење за обављање испитивања свјежег сировог млијека Министарство даје лабораторији која је регистрована за обављање те дјелатности код надлежног суда или је у саставу правног субјекта регистраног за обављање такве дјелатности, а испуњава и друге услове прописане овим правилником.

Члан 28.

Лабораторија мора имати посебне радне просторије за:

- а) преузимање и адекватно складиштење узорака,
- б) смјештај уређаја и инструмената за испитивање,
- в) смјештај хемикалија, лабораторијске опреме и посуђа,
- г) прање и сушење лабораторијске опреме и посуђа и
- д) обраду резултата и припрему извјештаја.

Члан 29.

(1) Лабораторија мора организовати систем узимања узорака млијека прописан у члану [12.](#) овог правилника, те располагати мјерним уређајима из члана 19. овог правилника, инструментима и другом опремом за испитивање која је усаглашена се научним и технолошким нивоима.

(2) Лабораторија мора имати писана упутства за спровођење испитивања, те за употребу и

рад свих мјерних уређаја и инструмената који се користе за припрему и испитивање узорака.

Члан 30.

- (1) Лабораторија мора имати у радном односу стручно оспособљене раднике:
- а) најмање једног радника са завршеним дипломским студијама пољопривредног, ветеринарског, технолошког или хемијског смјера и двије године радног искуства,
 - б) раднике четвртог степена образовања, тј. пољопривредне, ветеринарске или хемијске техничаре, оспособљене за рад на одговарајућим пословима, с тим да је број радника примјерен обиму рада лабораторије и
 - в) помоћно особље према обиму рада лабораторије.
- (2) Налазе испитивања потписује овлашћено лице - руководиоца лабораторије.

Члан 31.

Лабораторија подноси Министарству захтјев за добијање овлашћења, уз који прилаже:

- а) извод из регистра надлежног суда,
- б) доказ о просторним условима смјештаја,
- в) доказ о квалитетном систему узимања узорака,
- г) попис мјерних уређаја, инструмената и техничке опреме и
- д) доказ о стручној оспособљености и броју запослених.

Члан 32.

(1) Испуњавање прописаних услова за добијање овлашћења из члана [31](#). овог правилника утврђује стручна комисија, коју именује министар пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: министар).

- (2) Комисија обавља преглед и након тога саставља записник с приједлогом о овлашћењу.
- (3) На основу записника и приједлога комисије, министар издаје рјешење о овлашћењу.
- (4) Министарство води евиденцију овлашћених лабораторија.

Члан 33.

Ако лабораторија не испуњава услове прописане овим правилником, Министарство ће рјешењем одузети овлашћење и брисати је са пописа овлашћених лабораторија.

VIII - УТВРЂИВАЊЕ ЦИЈЕНЕ МЛИЈЕКА

Члан 34.

(1) Основну цијену једног литра сировог млијека задовољавајућег квалитета прописаног овим правилником уговарају произвођач и мљекара, односно организатор откупа, на основу новчаних вриједности јединица масти и протеина.

(2) Новчане вриједности јединица масти и протеина из става 1. овог члана дефинишу се уговором, који потписују обје стране.

Члан 35.

(1) Обрачун основне цијене сировог млијека обавља се на основу процентуалног учешћа млијечне масти и протеина (45:55), те њихове јединичне новчане вриједности, према формули:

$$ОСМ = (М \times v1) + (В \times v2),$$

гдје је:

ОСМ = основна цијена сировог млијека,

М = постотак масти у млијеку према анализи овлашћене лабораторије,

В = постотак протеина у млијеку према анализи овлашћене лабораторије,

v1 = новчана вриједност масне јединице коју уговарају произвођач и мљекара, односно организатор откупа,

v2 = новчана вриједност јединице протеина коју уговарају произвођач и мљекара, односно организатор откупа.

(2) Новчана вриједност јединица масти и протеина исказује се на двије децимале.

Члан 36.

- (1) Сирово млијеко коме се не утврђује квалитет не може се откупљивати.
- (2) Мљекаре, односно организатори откупа дужни су да врше откуп, пријем и обрачун цијене сировог млијека у складу са одредбама овог правилника и да о томе сваком произвођачу издају обрачун до 10. у мјесецу за претходни мјесец.
- (3) У обрачуну морају бити наведени сви утврђени параметри у млијеку, те обрачуната цијена млијека из које се јасно види како су поједини параметри учествовали у цијени млијека.
- (4) Мљекара, односно откупљивач има право да додатно новчано стимулише произвођача на име количина произведеног млијека. Додатне стимулације произвођачима од стране мљекара, односно организатора откупа не улазе у основну цијену млијека, а износ стимулација не може бити већи од обрачунате вриједности за литру млијека.
- (5) Откупљивач има право искључити из откупа произвођача млијека уколико млијеко не задовољава основне захтјеве квалитета млијека прописане овим правилником.
- (6) Уколико се обрачун основне цијене млијека врши на основу килограма свјежег млијека, за потребе обрачуна премија врши се претварање у литре, тако што се за основицу узима количник између килограма млијека и специфичне тежине млијека (1,032 г/цм).

IX - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 37.

- (1) Откупљивачи свјежег сировог млијека дужни су да своје пословање ускладе са одредбама овог правилника у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог правилника.
- (2) Овлашћене лабораторије дужне су да своје пословање ускладе са одредбама овог правилника и да оспособе узимаче узорака у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог правилника.

Члан 38.

Ступањем на снагу овог правилника престаје да важи Правилник о квалитету свјежег сировог млијека ("Службени гласник Републике Српске", бр. 52/09 и 87/12).

Члан 39.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 12.01-8050/13

1. јула 2013. године, Бања Лука

Министар, мр Стево Мирјанић, с.р.